

Johdatus opin historiaan

Turun kristillisessä opistossa
Itä-Suomen yliopiston avoimen yliopiston
vaatimusten mukaan
tammi-helmikuussa 2012
TD Kalle Elonheimo

kalle.elonheimo@evl.fi
kalle.europilgrimage.org / kallelta.wordpress.com
Luento 24.1.2012 sekä lisäaineistoa

© Kalle Elonheimo 2012

Tätä saavat käyttää vain Turun kristillisen opiston alkuvuoden 2012
yleisen teologian kurssin opiskelijat.

Tiedostoa ei saa jakaa edelleen, ei myöskään sen tulostetta.

6 Joidenkin opinkohtien kehitys

T. Mannermaa, Kristillisen opin vaiheet

- 6.1 kolminaisuusoppi
- 6.2 kristologinen dogmi
- 6.3 kirkko-oppi
- 6.4 sakramenttioppi

6.1 kolminaisuusoppi

- 6.1.1 Opin lähtökohtia
- 6.1.2 Apologeetit
- 6.1.3 Antitrinitaariset heresiat
  - Monarkiasmi
  - Areiolainen subordinationismi
- 6.1.4 Kolminaisuusteologian kehittyminen
  - Tertullianus, Nikaia I, Athanasios, kappadokialaiset, Konstantinopoli, Athanasium
- 6.1.5 Luterilaiset tunnustuskirjat

6.1.1 Opin lähtökohtia

- Jo UT:ssa trinitaarisia kohtia
  - 1 Pt 1:1-12
- Kirkon elämä yhteydessä Pyhässä Hengessä Kristuksen kautta Jumalaan
- Isä – Poika – Pyhä Henki
- Juuri ja perusta, ei systemaattista kolminaisuusoppia

6.1.2 Apologeetit

- Pohtivat tietoisesti Isän, Pojan ja Pyhän Hengen keskinäisiä suhteita
- Pre-eksistentti Poika on Isän ajatus ja sellaisena Isän ilmaus
  - Poika on logos, yhdisti ihmiset Jumalaan ja saattoi totuuteen
- Persoonallinen logos
  - Vrt. kreikk. filosofian persoonaton prinssiippi
- >< juutalaisuus, pakanallinen polyteismi

6.1.3 Antitrinitaariset heresiat

- Monarkiasmi
- Areiolainen subordinationismi

Monarkiasmi

- Pyrkimys absolutisoida Jumalan abstrakti ykseys
- Dynamistinen monarkianismi
  - Poika sulautetaan Jumalan ykseyteen
  - Theodotos (n. 190): neitseestäsyntynyt Kristus varustettiin kasteen hetkellä jumalallisella voimalla
  - Paulos Samosatalainen (n. 260)
  - Kristus eri olemusta kuin Isä. Kristus erottaa ihmisestä erityinen voima tai viisaus

Monarkiasmi

- Modalistinen monarkianismi
  - Poika pelkkä Jumalan näyttäytyminen ja ilmiö
  - Jumala on yksi; Isä, Poika ja Pyhä Henki vain hänen ilmenemistapoja (*modus*)
    - Sabellius (n. 215); sabelliaanit
  - => Isä kärsi ristillä
    - patripassionistit
  - Jumalan ilmenemismuodot katoavia, tilapäisiä ja ajallisia
    - Ei samanaikaista kolminaisuutta

Areiolainen subordinationismi

- Areios (n. 260 – 336): 318 Aleksandria
- Filosofinen lähtökohta: aksiomina Jumalan ehdoton ykseys
- Vain yksi syntymätön alku =>
- 1. Pojan täytyy olla luotu
- 2. Vain Jumala on aluton
  - ”Oli olemassa aika, jolloin hän ei ollut”
- 3. Poika kuuluu äärelliseen järjestykseen
  - Jumalan logos ja viisaus, mutta erotettava Jumalan omaan olemukseen kuuluvasta logoksesta ja viisaudesta

Areiolainen subordinationismi

- 3. Poika kuuluu äärelliseen järjestykseen
  - Jumalan logos ja viisaus, mutta erotettava Jumalan omaan olemukseen kuuluvasta logoksesta ja viisaudesta
  - ”kaikessa erilainen (*anómoios*) Isän olemukseen verrattuna”
- 4. Poika muutoksen ja katoavaisuuden alainen
- Isä, Poika ja Pyhä Henki ovat kolme täysin erillistä olentoa, joilla ei ole samaa olemusta (*ousía*) eli luontoa

6.1.4 Kolminaisuusteologian kehittyminen

- Tertullianus
- Nikaia I
- Athanasios
- Kappadokialaiset
- Konstantinopoli
- Athanasium

6.1.4 Kolminaisuusteologian kehittyminen

- Tertullianus

- Ontologinen triniteettioppi: Jumalan ikuisen olemuksen tarkastelu
  - Logos Jumalan ajatuksena
  - ”Jumala ei todella yksin, sillä hänellä oli kanssaa Logos, jonka hän omisti itsessään.”
- Ekonominen triniteettioppi: Jumalan itseilmoitus luomisessa ja lunastuksessa
  - Isä, Poika ja Pyhä Henki eri persoonia ja muodostavat kolmeuden
    - distinctio, ei separatio

6.1.4 Kolminaisuusteologian kehittyminen

- Tertullianus (jatkoa)
  - Isä, Poika ja Pyhä Henki yhtä substantialtaan
  - Poika *unius substantiae* Isän kanssa
    - yhtä olemusta
  - *tres personae, una substantia*

6.1.4 Kolminaisuusteologian kehittyminen

- Nikaia I (325)

Me uskomme yhteen Jumalaan, Isään Kaikkivaltiaaseen, kaikkien näkyvien ja näkymättömien luojaan. Ja yhteen Herraan, Jeesukseen Kristukseen, Jumalan ainosyntyiseen Poikaan, Isästä syntyneeseen, joka on peräisin Isän olemuksesta, Jumala Jumalasta, valo valosta, tosi Jumala tosi Jumalasta, syntynyt eikä luotu, joka on samaa olemusta kuin Isä, jonka kautta kaikki on tehty niin taivaassa kuin maan päällä; meidän ihmisten ja tähden ja meidän pelastuksemme tähden hän astui alas ja tuli lihaksi, tuli ihmiseksi, kärsi ja nousi ylös kolmantena päivänä, astui ylös taivaisiin, tulee tuomitsemaan eläviä ja kuolleita. Ja Pyhään Henkeen.

Ja heidät, jotka sanovat "oli aika, jolloin häntä ei ollut", ja "ennen kuin hän syntyi, häntä ei ollut", ja että hän tuli olevaiseksi olemattomista asioista, tai toisesta hypostaasista tai olemuksesta, vakuuttaen, että Jumalan Pojassa tapahtuu muutoksia tai erilaistumisia, katolinen ja apostolinen kirkko erottaa

6.1.4 Kolminaisuusteologian kehittyminen

- Athanasios
  - Lähtökohtana kirkon dogma eli tradition kokonaisuus
  - Soteriologinen näkökulma
  - Logos tullut lihaksi, jotta me voisimme jumalallistua
  - Poika ja Pyhä Henki samaa olemusta (*homoúsios*) Isän kanssa

6.1.4 Kolminaisuusteologian kehittyminen

- Kappadokialaiset

- Basileios Suuri (k. 379), Gregorios Nyssalainen (k. 394), Gregorios Naziansialainen (k. n. 390)
- Jumaluus olemassa samanaikaisesti kolmella olemisen tavalla
  - *hypostaasi*: Kolmella persoonalla erityiset ominaisuudet ja tuntomerkit, joiden pohjalta ne eroavat toisistaan ja esiintyvät omassa muodossaan.
  - Ottavat osaa yhteen jumalalliseenolemukseen
  - *mía ousía, treis hypóstaseis*
  - Jumala yksi olemukseltaan – ei numeerisesti

6.1.4 Kolminaisuusteologian kehittyminen

- Konstantinopoli I (381)
  - ”... Jumalan ainosyntyiseen Poikaan, joka on Isästä syntynyt ennen kaikkia aikoja, ... jonka valtakunnalla ei ole loppua ... ”
  - Pyhä Henki yhtä olemusta (*homoúsios*) Isän kanssa
  - Tunnustus toistamisena
    - Uusia ilmauksia uskonsisällöille

6.1.4 Kolminaisuusteologian kehittyminen

- Athanasium
  - Edustaa Augustinuksen triniteettioppia
  - Kaikki Jumalan ominaisuudet yhtä Jumalan olemuksen kanssa
  - Kolminaisuuden persoonat toimivat yhdessä

triniteettiopin kehitys

- 1. Jeesuksen Kristuksen täysi jumaluus
- 2. Hengen täysi jumaluus
- 3. lopullinen kolminaisuusoppi

6.1.5 Luterilaiset tunnustuskirjat

- Reformaattorit hyväksyivät ja omaksuivat vanhan kirkon kolminaisuusopin
  - Triniteettioppi roomalaisen valtakunnan oikeusperustaa
- CA I liittyy Nikean päätökseen
- Apologia 1: trinitaarinen usko kristinuskon koetinkivi
- Iso Katekismus: uskontunnustuksen jaottelu jumaluuden kolmen persoonan mukaan
  - Aamu- ja ehtoosiunaus!

6.2 kristologinen dogmi

- 6.2.1 UT:n kristologia
- 6.2.2 Kristologian kaksi tyyppiä
- 6.2.3 Dogmin kehkeytyminen
  - Apollinaris
  - Antiokian ja Aleksandrian koulut
  - Nestorios ja Kyrillos
  - Khalkedon
- 6.2.4 Luterilaiset tunnustuskirjat

6.2.1 UT:n kristologia

- Kristologian alkuperä Kristuksen omissa sanoissa, teoissa ja itsetajunnassa
- Eksplisiittisen Kristus-uskon alku ylösnousemuksessa
  - Ylösnousemuksen valossa opetuslapset oivalsivat Jeesuksen olemuksen ja toiminnan messiaaniseen luonteeseen
- Uusi suhde Jumalaan
- Jeesuksen kuoleman universaali pelastava merkitys

6.2.1 UT:n kristologia

- Ylösnoussut uudessa olemismuodossa ja uudessa suhteessa Jumalan suunnitelmiin
- Kristuksessa täyttynyt VT:n sanoma
  - Implisiittinen kristologia muuttui eksplisiittiseksi

6.2.2 Kristologian kaksi tyyppiä

- Korotuskristologia: Jeesus asetettiin ylösnousemuksessa jumalalliseksi herraksi
  - Äärimmillään ebiotinismia: Kristus vain jumalallisella hengellä varustettu ihminen
- Pre-eksistenssikristologia: jumalallinen olento, joka elää ihmisenä, kunnes kuoleman ja ylösnousemuksen kautta palaa Isän luo
  - Äärimmillään doketismia: Logos tuli vain näennäisesti ihmiseksi ja Kristus kärsi vain näennäisesti

6.2.3 Dogmin kehkeytyminen

- Apollinaris
- Antiokian ja Aleksandrian koulut
- Nestorios ja Kyrillos
- Khalkedon

Apollinaris

- Apollinaris Laodikealainen (n. 310 – n. 390)
- Kristuksessa vain yksi luonto ja yksi persoona
- Ihmisen hengen sijalla Jumalan Logos
- Oppi tuomittiin 362 Aleksandrian synodissa

Antiokian ja Aleksandrian koulut

- Antiokia
  - Logoksen homoúsia ja Kristuksen inhimillinen luonto: Logos käytti inhimillistä luontoa orgaaninaan
    - Tahdon yhteys
- Aleksandria
  - Kristuksen jumaluuden korostaminen

Nestorios ja Kyrillos

- Nestorios

- Maria synnytti Davidin pojan, johon Logos yhdistyi
- Jumalallisen ja ihmillisen luonnon pitäminen erillään
  - Yhteys vain uskovassa subjektissa

- Kyrillos

- Kaksi luontoa, joiden olemisen yhteyttä korostettiin
- => yhden luonnon painotus

Khalkedon

- Leo Suuren kirje 449
- Khalkedon 451
  - Monofysiitteja vastaan: sekoittamatta, muuttamatta
  - Duofysiitteja vastaan: jakamatta, erottamatta
  - Paradoksi
  - Sovellettu muuhunkin
    - Raamattu
    - kirkko

6.2.4 Luterilaiset tunnustuskirjat

- CA II liittyy Khalkedonin kaavaan
- Taustana ehtoollisopille

6.3 kirkko-oppi

- 6.3.1 Aktuaalinen problematiikka
- 6.3.2 Varhaisin kirkkokäsitys
- 6.3.3 Patristinen ekklesiologia
- 6.3.4 Donatolaisuus ja Augustinus
- 6.3.5 Luterilaiset tunnustuskirjat
  - Suhde vanhan kirkon perintöön, CA:n määritelmä, kirkon jäsenyys, olennainen ja ulkonainen kirkko, näkyvä ja näkymätön kirkko

6.3.1 Aktuaalinen problematiikka

- Näkyvä ja näkymätön kirkko
- ekklesian merkitys
  - Taustana Septuagintan merkitys: jumalanpalvelukseen kokoontunut Israel
  - Jumalan kansa, valitut
  - Uusi Israel
  - Seurakunta olemassa vain yhteydessä Kristukseen

6.3.2 Varhaisin kirkkokäsitys

- Eskatologinen pelastusseurakunta, joka Pyhässä Hengessä velvollinen pyhään elämään ja veljesrakkauteen
- Paavali
  - Sekä juutalaisia että pakanoita
  - Sakramentaalinen perusta
  - Kokonaiskirkko
  - Ykseys moneudessa
  - Kristuksen ruumis
  - Kirkko kokonaisuus, joka kannattaa yksityisiä
- Kirkolla ulkoinen hahmonsa ja pneumaattinen olemuksensa

6.3.3 Patristinen ekklesiologia

- Kirkko-oppi seurakunnan rakentamiseksi
- Raamatussa kirkosta käytettyjen kuvien selitystä
- Koko kirkko muodosti ykseyden
- Kirkko yhtä aikaa lihaa ja henkeä (Ignatios)
  - Rooman srk:lla ”rakkauden primaatti”
- Yhteys Kristukseen voidaan saavuttaa vain kirkossa, jossa Pyhä Henki vaikuttaa
- Kirkossa viran ja tradition sukseasio

6.3.3 Patristinen ekklesiologia

- Cyprianus (k. 258): kirkon ykseys
  - Ykseyden ilmenee episkopaatissa
  - Piispat kirkossa apostolien paikalla
  - Episkopaatti yksi, josta piispat osallisia
  - ”Kellä ei ole kirkko äitinään, sillä ei voi olla Jumala isänään.”
  - Ei pelastusta kirkon ulkopuolella
    - Skisma itsekkyyden tuote - episkopaatin periaate rakkauden ilmentymä

6.3.4 Donatolaisuus ja Augustinus

- Donatus († 355)
  - vainoissa uskonsa kieltäneet eivät kelvollisia kirkon virkoihin
  - kelvottomien toimittamat sakramentit eivät ole päteviä
  - kirkon pyhyys riippuu sen yksittäisten jäsenten siveellisyydestä
- Augustinus († 430)
  - sakramenttien pätevyys ei riipu niiden toimittajista
  - maan päällä kirkko pyhien ja syntisten sekoitus

6.3.4 Donatolaisuus ja Augustinus

- Vain kirkossa kasteella on pelastava merkitys, sillä vain kirkossa on Pyhä Henki ja rakkaus
- Kirkon ja Kristuksen yhteys
- Kirkko rakkauden yhteisö
  - Jäsenten oltava yhtä, koska saman ruumiin jäseniä
- Rakkauden ykseys tärkeämpi kuin uskon ykseys
- Näkyvä ja näkymätön kirkko
  - corpus permixtum
- Predestinaatio
  - Ei ihmisen tiedossa

6.3.5 Luterilaiset tunnustuskirjat

- Suhde vanhan kirkon perintöön
- CA:n määritelmä
- kirkon jäsenyys
- olennainen ja ulkonainen kirkko
- näkyvä ja näkymätön kirkko

Suhde vanhan kirkon perintöön

- CA VII: Yksi pyhä kirkko on aina pysyvä.
- Reformaation tarkoitus liittyä siihen, mitä jo aikaisemmin oli olemassa
- Kontinueetti vanhasta kirkosta
- Suhde kirkon traditioon:
  - *traditiones humanae* >< *ius divinum*
  - Raamatun avulla arvioitava traditiota; traditio välineenä Raamatun tulkintaan
- Tunnustuskirjojen syntykontekstit

CA:n määritelmä

- *CA VII: congregatio sanctorum...*
  - Näkyvä, konkreettinen, historiallinen yhteisö
  - Opettaminen ja julistaminen
  - Sakramenttien oikea toimittaminen
- *Corpus Christi*
  - vaihtokäsitteitä

CA:n määritelmä

- **Kirkon tuntomerkit**
  - Ääripäät:
    - virka sellaisenaan >< jäsenten pyhyys
  - Lut. tunnustuskirjat hylkäsivät ääripäät
  - Tunnusmerkit >< ominaisuudet
  - Tunnusmerkit tekevät kirkon kirkoksi
    - Olemisen vaikuttavia välineitä
    - Missä välineitä käytetään, siellä varmuus, että vaikutusalueella Kristuksen tosi kirkko

CA:n määritelmä

- Luther kirkon tuntomerkeistä (Konsiileista ja kirkoista, 1539)
  - 1 Pyhä Jumalan sana
  - 2 Pyhä kasteen sakramentti
  - 3 Pyhä alttarin sakramentti
  - 4 Avainten valta (Mt 18:18)
  - 5 Kirkon palvelijoiden vihkiminen; virka
  - 6 Ulkonainen rukous, Jumalan ylistys
  - 7 Pyhän ristin sakramentti
    - Ahdistus, vaino, kärsimys...
  - Nämä vain yhteydessä sanaan ja sakramentteihin

kirkon jäsenyys

- Luther: kirkon nimelliset jäsenet ja todelliset jäsenet
  - *In nomine et re*
- *Apologia*: vain Jumala voi tehdä eron
  - Kristuksen todellinen ruumis liittynyt empiiriseen kirkkoon
  - Sakramenttien objektivisuuden vuoksi erottaminen ei ole mahdollista empiirisesti

olennainen ja ulkonainen kirkko

- Apologia: ulkonaista ja sisäistä kirkkoa ei voi erottaa toisistaan
- Varsinainen kirkko ja kirkko laajemmassa mielessä sisäkkäisiä suureita

näkyvä ja näkymätön kirkko

- Näkymätön kirkko edellyttää näkyvää kirkkoa
- Kirkko näkymätön varsinaiselta olemukseltaan
- Lutherilla useammin ”salattu kirkko”
  - Jumala toimii kirkossa pikemmin vastakkaisuuksien avulla
  - Uskovat salassa maailmalta, koska hengellisiä
  - Kirkko voi joutua demonisten voimien vääristämäksi

6.4 sakramenttioppi

- 6.4.1 UT
- 6.4.2 Patristinen sakramenttioppi
- 6.4.3 Skolastiikka
- 6.4.4 Luterilaiset tunnustuskirjat
- 6.4.5 BEM

6.4.1 UT

- Ehtoollisen asetusteko liittyi juutalaisiin katsomuksiin, mutta Jeesus muovasi niitä uudesti
- Sakramentaalinen sisältö: osallisuus pelastuksesta
- Kaste välttämätön pelastukseen ja Hengen antama pelastuksen väline
- Paavali avannut merkityksen hellenistisille piirteille

6.4.2 Patristinen sakramenttioppi

- *sacramentum* – *mystérion*
- Tertullianus: *sacramentum* kasteesta ja ehtoollisesta
- Sakramenteiksi nimitettiin monia muitakin kirkossa tunnettuja toimituksia
- Augustinus
  - näkyviä merkkejä, joihin liittyy näkymätön todellisuus
  - Sakramentissa annetaan pelastava voima

6.4.3 Skolastiikka

- Rooman kirkon käsitys muodostui oleellisesti varhaisskolastiikassa
- Hugo St. Viktorilainen:
  - Materiaalisen olion kyky olla henkisen kuva
  - Kristuksen asetus
  - Papin suorittama merkin pyhitys ja käyttö armon välittämiseksi
- Skolastiikan kukoistuskaudella seitsenluku vakiintunut

6.4.3 Skolastiikka

- Tuomas Akvinolainen: Sakramentit instrumentteja, jotka sisältävät armon.
- Duns Scotus: Sakramentaaliset symbolit valmistavat armon vastaanottamiseen.
- Sakramentti välittää armon aina, kun muoto ja materia on realisoitu
- Firenzen konsiili (1439):
  - ”sakramenttimme sisältävät armon ja jakavat sen niille, jotka ottavat ne arvollisesti vastaan.”

6.4.3 Skolastiikka

- Trento
- 7 sakramenttia
  - Kaste
  - Konfirmaatio
  - Eukaristia
  - Rippi
  - Viimeinen voitelu
  - Vihkimys
  - Avioliitto
- ”hengellinen ja lähtemätön merkki”
  - Kaste, konfirmaatio, vihkimys

6.4.4 Luterilaiset tunnustuskirjat

CA IX (kaste), X (ehtoollinen), XI-XII (rippi)

CA XIII sakramentit yleensä

”sakramenteilla ymmärrämme niitä jumalanpalvelustoimituksia, jotka perustuvat Jumalan käskyyn ja joihin liittyy lupaus...”

Vaikuttavia merkkejä, joissa Jumala toimii ihmistä kohtaan.

Näkyvä elementti kuuluu sakramentin olemukseen

=> kaste ja ehtoollinen

Sakramentit

Seuraavassa laajempi sakramenttiteologian
esittely, jonka lähteinä muitakin kuin
Mannermaan kirja

Sakramentit

- 1) Mitä sakramentit ovat?
- 2) Mitkä ovat sakramenteja?
- 3) Mikä on oikea nimi alttarin sakramentille?
- 4) Missä mielessä Kristus on läsnä alttarin sakramentissa?

Sakramentit

- 1) Mitä sakramentit ovat?
- 2) Mitkä ovat sakramenteja?
- 3) Mikä on oikea nimi alttarin sakramentille?
- 4) Missä mielessä Kristus on läsnä alttarin sakramentissa?

Sakramenttiteologian kehitys

- UT: *mysterion* – Jumalan pelastava toiminta
- varhaiskirkko: yhteys Kristuksessa tapahtuneen pelastusteen – kaste, eukaristia
- Tertullianus (k. 230)
  - 1) *sacramentum*
  - 2) monikon käyttöön otto
  - 3) sakramenttien merkitys kristittyjen sitoutumisessa ja lojaalisuudessa

Sakramenttiteologian kehitys

- Augustinus
  - merkin suhde asiaan, jonka merkkinä se on
  - “pyhiä merkkejä” - fyysisiä ovia hengelliseen todellisuuteen
  - “näkymättömän armon näkyviä merkkejä”
  - saavat aikaan tai tekevät mahdolliseksi sen, mistä ovat merkkinä

Sakramentin määrittely

- Augustinus
  - 1) Merkki
  - 2) Merkillä oltava jokin suhde siihen, jonka merkki se on.
- keskiaika
  - Hugo Viktorilainen
  - Petrus Lombardus

Sakramentin määrittely

- Hugo Viktorilainen

- 1) aine

- 2) “kaltaisuus” sen asian kanssa, josta merkkinä

- 3) valtuutus edustaa sitä hengellistä todellisuutta, johon viittaa

- 4) vaikutus välittää lahjat, joista merkkinä

- ongelmaksi rippi, jossa ei ainetta

Sakramentin määrittely

- Petrus Lombardus
  - hylkäsi “fyysisen tai materiaalisen elementin”
  - “muistuttaa asiaa, josta merkkinä”
  - “voidaan kutsua sakramentiksi, jos se on merkki Jumalan armosta ja näkymättömän armon muoto, niin että siinä on armon kuva ja se annetaan armon seurauksena”

Sakramentin määrittely

- Luther: Kirkon Baabelin vankeudesta (1520)
  - sakramenttien määrä
    - kaste, ehtoollinen ja rippi kirjan alussa
  - “sakramentti-nimitys vain niille Jumalan lupauksille, joihin on liitetty merkkejä”
  - => vain kaksi sakramenttia
    - kaste ja leivän murtaminen

1) Jumalan sana

2) ulkoinen merkki

Sakramenttien tehtävä

- 1) välittävät armon
- 2) vahvistavat uskoa
- 3) lisäävät ykseyttä ja sitoutumista kirkossa
- 4) vakuuttavat Jumalan meitä koskevista lupauksista

välittävät armon

- Ignatios Antiokialainen:
  - eukaristia kuolemattomuuden lääke ...
etemme kuole, vaan elämme ikuisesti
Jeesuksessa Kristuksessa
- Augustinus
  - sakramentti merkki
  - sakramentin voima (*virtus*) tuottaa
vaikutuksen, johon merkki viittaa
- reformaatiossa nähtiin armon merkkeinä, ei
syynä

välittävät armon

- Ignatios Antiokialainen:
  - eukaristia kuolemattomuuden lääke ...
etemme kuole, vaan elämme ikuisesti
Jeesuksessa Kristuksessa
- Augustinus
  - sakramentti merkki
  - sakramentin voima (*virtus*) tuottaa
vaikutuksen, johon merkki viittaa
- reformaatiossa nähtiin armon merkkeinä, ei
syynä

vahvistavat uskoa

- tärkeä ajatus reformaatiossa
  - luottamus (*fiducia*) vanhurskauttavan uskon tuntomerkinä
- Melanchthon: Messua koskevia väitteitä (1521)
  - sakramentit Jumalan armollista mukautumista ihmisen heikkouteen
  - välineitä, joiden kautta muistutetaan ja vakuutetaan uskon sanasta

vahvistavat uskoa

- *Vaticanum II*
  - pitävät yllä ja ruokkivat uskoa
    - uskoa, jolla uskotaan
    - uskoa, joka uskotaan

vahvistavat uskoa

- *Vaticanum II*
  - pitävät yllä ja ruokkivat uskoa
    - uskoa, jolla uskotaan
    - uskoa, joka uskotaan

lisäävät ykseyttä ja sitoutumista kirkossa

- Luther
  - “otamme vastaan varman merkin yhteydestä ja liitosta Kristuksen ja kaikkien pyhien kanssa”
- Zwingli (k. 1531)
  - sakramenttien tehtävä osoittaa, että yksilö kuului uskovien yhteisöön
  - kristitty osoittaa uskollisuutensa kirkolle julkisesti kasteen kautta ja osallistumalla ehtoolliselle

vakuuttavat Jumalan meitä koskevista lupauksista

- Luther
  - eukaristinen liturgia
  - 1) vakuuttaa armon ja anteeksiantamuksen lupauksista
  - 2) identifioi ne, joille lupaukset tehty
  - 3) julistaa lupauksen tekijän kuolemaa

Kristuksen läsnäolo eukaristiassa

- leipä ja viini muuttuvat jollakin tavalla Kristuksen ruumiiksi ja vereksi
  - Kyrillos Aleksandrialainen (n. 350)
- Pyhä Henki tulee leivän ja viinin päälle ja saa aikansa asioita, jotka ylittävät kaikki sanat ja ajatukset
  - Johannes Damaskolainen (700-l)
- Henki luo päivittäin Kristuksen lihan ja veren konsekroimisen kautta
  - Radbertus (844)

Kristuksen läsnäolo eukaristiassa

- leipä ja viini muuttuvat jollakin tavalla Kristuksen ruumiiksi ja vereksi
  - Kyrillos Aleksandrialainen (n. 350)
- Pyhä Henki tulee leivän ja viinin päälle ja saa aikaan asioita, jotka ylittävät kaikki sanat ja ajatukset
  - Johannes Damaskolainen (700-l)
- Henki luo päivittäin Kristuksen lihan ja veren konsekroimisen kautta
  - Radbertus (844)

Kristuksen läsnäolo eukaristiassa

- leipä näyttää tietynlaiselta, mutta uskovien mielen havaitsemana viittaa muuhun
- ulkoisesti pysyy samana
- sisäisesti erilaista, koska uskovan mieli havaitsee siinä Kristuksen ruumiin
  - tajutaan, vastaanotetaan ja syödään vain uskovan mielessä
    - Ratramnus (n. 850)

Kristuksen läsnäolo eukaristiassa

- 1) transsubstantiaatio
- 2) konsubstantiaatio
- 3) todellinen poissaolo – muistoateria
- 4) spirituaaliläsnäolo

transsubstantiaatio

- taustalla aristotelinen erottelu *substanssi* – *aksidenssi*
  - olemus – ulkoiset ominaisuudet
- aksidenssit eivät muutu
- substanssi muuttuu
- IV Lateraanikonsiili, Tridentinum
- *transfiguraatio*: merkityksen muuttuminen
- *transfinalisaatio*: päämäärä, tarkoitus muuttuu

konsubstantiaatio

- leipä ja Kristuksen ruumis samanaikaisesti läsnä
- olennaista, että Kristus on todella läsnä eukaristiassa
- ubikviteetti
  - Kristus läsnä kaikkialla samanaikaisesti

spirituaaliläsäolo

- Calvin
  - Kristuksen ruumiin ominaisuutena sielujamme kohtaan on ruokkia ja elävöittää niitä hengellisesti
  - meidän tulisi olla todellisesti yhteydessä Herramme ruumiiseen ja vereen
  - Henki yhdistää taivaassa olevan Kristuksen ruumiin ja meidät

Leuenberg

- 18. Ehtoollisessa ylösnoussut Jeesus Kristus lahjoittaa itsensä kaikkien puolesta antamassaan ruumiissaan ja veressään lupauksen sanansa kautta leivän ja viinin kera.
- 19. Yhteyttä Jeesukseen Kristukseen hänen ruumiissaan ja veressään emme voi erottaa syömisen ja juomisen tapahtumasta. Tämän toiminnan ulkopuolella oleva kiinnostus Kristuksen läsnäolon tapaan ehtoollisessa johtaa vaaraan, että ehtoollisen merkitys hämärtyy.

todellinen poissaolo - muistoateria

- Zwingli
  - “tämä on minun ruumiini” ei voida ymmärtää kirjaimellisesti
  - => “tämä tarkoittaa minun ruumistani”
  - => Kristuksen todellinen läsnäolo hylätään

todellinen poissaolo - muistoateria

- Zwingli
  - “tämä on minun ruumiini” ei voida ymmärtää kirjaimellisesti
  - => “tämä tarkoittaa minun ruumistani”
  - => Kristuksen todellinen läsnäolo hylätään

Lasten kastaminen

- UT
  - ei yksiselitteisesti mainitse eikä kiellä
  - viitteitä
    - kokonaisten perheiden kaste
      - Ap.t. 16:15; 1 Kor 1:16
    - ympärileikkauksen hengellinen vastine
      - Kol 2:11-12

Lasten kastaminen

- perisyynnin syyllisyyden anteeksi antaminen
  - anteeksiantamussekä syntisistä teoista että perisyynnistä
    - Cyprianus Karthagolainen
  - => Kuinka sitten teki kasteen jälkeen syntiä?
  - => kaste poisti perisyynnin syyllisyyden mutta ei sen vaikutuksia => jatkuvasti vaikuttavan armon tarve
    - Augustinus

Lasten kastaminen

- Augustinus: kastamaton ei voi pelastua
- => mielikuvat helvetistä
  - *limbus infantium* ei minkään kirkon oppia

Lasten kastaminen

- perustana Jumalan ja kirkon välinen liitto
- vastine ympärileikkaukselle
- Zwingli
  - epäili ajatusta “alkuperäisestä syyllisyydestä”
    - syyllisyys edellyttää moraalista vastuuta
  - lapsikaste merkki kuulumisesta Jumalan kansaan
  - kristinusko juutalaisuutta kattavampi ja lempeämpi
    - myös tytöt; ei kipua eikä verenvuodatusta

Lasten kastaminen

- Perusteen kiistäminen
  - radikaali reformaatio (1500-l)
  - baptististen kirkkojen synty (1600-l)
  - UT:n vaikeneminen osoittaa, että perustetta ei ole
- => kaste julkinen osoitus tapahtuneesta kääntymisestä
- upotuskaste

Sakramentit

- Kaste
  - Ehtoollinen
  - *konfirmaatio*
  - *rippi*
  - *avioliitto*
  - *papiksi vihkiminen*
  - *sairaiden voitelu*
- *www.katolinen.net; www.ort.fi*